

Prof. dr. sc. Anto Bajo i Irena Klemenčić

Naknade za sigurnost plovidbe

1. Uvod

Republika Hrvatska, osim na kopnu ima suverenitet na području unutarnjih morskih voda i u teritorijalnome moru. Na tome je području obvezna stvoriti uvjete za sigurnu plovidbu, a to čini postavljanjem objekata sigurnosti plovidbe na plovnim putovima. Kako bi se osiguralo financiranje toga sustava, korisnici plovnih puteva plaćaju naknade.

2. Uređenje morskog prostora Republike Hrvatske

Pomorski zakonik (NN 181/04, 76/07, 146/08, 61/11. i 56/13) utvrđuje morski i pod-morski prostor RH i uređuje pravne odnose u njima, sigurnost plovidbe u unutarnjima morskim vodama i teritorijalnome moru RH. Taj Zakonik utvrđuje, također, zaštitu i očuvanje prirodnih morskih bogatstava i morskog okoliša, osnovne pravne odnose u pogledu plovnih objekata, ugovorne i druge obvezne odnose što se odnose na brodove. Uređuje i upis plovnih objekata, odgovornosti brodarar te ovrhe i osiguranje na brodovima. Zakonik se primjenjuje na plovne objekte što su usidreni ili plove unutarnjima morskim vodama¹ i u teritorijalnime moru² RH.

Suverenitet RH na moru prostire se na unutarnje morske vode i teritorijalno more, na zračni prostor iznad njih te na dno i podzemlje tih morskih prostora.

U svome gospodarskom i epikontinentalnom pojasu država ostvaruje suverena prava i jurisdikciju, radi istraživanja, iskorištavanja, zaštite, očuvanja i unaprjeđivanja prirodnih morskih bogatstava (uključivši ona na morskome dnu i u morskome podzemlju) te obavljanja drugih gospodarskih djelatnosti.

Država je obvezna štiti, čuvati i unapređivati morski okoliš, surađivati s državama u regiji i sudjelovati u radu regionalnih i svjetskih međunarodnih organizacija. Ta suradnja nužna je radi utvrđivanja općih i regionalnih pravila, mjera, preporučene prakse i postupaka pri suzbijanju, smanjivanju i nadzoru onečišćenja mora i morskog okoliša. Država posebnim mjerama štiti osjetljive eko-sustave, postojbine vrsta i drugih oblika života u moru što su »rijetki«, ugroženi ili kojima prijete opasnost istrebljenja.

¹ Unutarnje morske vode RH obuhvaćaju: luke i zaljeve na obali kopna i otoka i dijelove mora između crte niske vode na obali kopna i ravne polazne crte za mjerenje širine teritorijalnog mora.

² Teritorijalno more RH morski je pojas širok 12 morskih milja, računajući od polazne crte u smjeru gospodarskoga pojasa. Vanjska je granica teritorijalnoga mora crta kojoj je svaka točka udaljena 12 morskih milja od najbliže točke polazne crte. Svi strani plovni objekti imaju pravo nešetna prolaska kroz teritorijalno more RH.

Sigurnost plovidbe i zaštita od onečišćenja s pomorskih objekata odnosi se na osnovne uvjete kakvima moraju udovoljiti plovni putovi u unutarnjima morskim vodama i u teritorijalnome moru, luke, pomorski objekti hrvatske državne pripadnosti te plovni objekti što plove unutarnjima morskim vodama i u teritorijalnome moru i gospodarskom pojasu RH.

Fizička ili pravna osoba koja obavlja prijevoz u javnom prometu na moru ili djelatnost iznajmljivanja plovila i druge gospodarske djelatnosti na moru, te trgovačko društvo, javna ustanova (za obavljanje hidrografske djelatnosti) ili tijelo koje upravlja lukom i brine o održavanju i obilježavanju plovnih putova imaju obvezu: 1. organizirati nadzor obavljanja poslova što se odnose na sigurnost plovidbe, 2. skrbiti o trajnom obavljanju nadzora sigurnosti plovidbe, 3. voditi propisane podatke važne za sigurnost plovidbe.

Vlasnik i/ili kompanija broda hrvatske državne pripadnosti obvezni su:

1. uspostaviti i održavati dokumentiran sustav upravljanja sigurnošću i sustav sigurnosne zaštite (ako je na to obavezan sukladno Tehničkim pravilima i drugim propisima)
2. održavati stanje broda i njegove opreme (tako da je brod sposoban za plovidbu i siguran za obavljanje svih operacija u službi dok ih obavlja)
3. osigurati da brod posjeduje valjane svjedodžbe i dokumente propisane Tehničkim pravilima i drugim propisima (osim u razdoblju boravka u raspremi ili na popravku u brodogradilištu) te
4. osigurati da se na brodu i u vezi s brodom ispunjava zahtjeve Tehničkih pravila i drugih propisa.

Plovni put u unutarnjima morskim vodama i u teritorijalnome moru RH morski je pojas dovoljno dubok i širok za sigurnu plovidbu plovnog objekta te, prema potrebi, obilježen. Objekti sigurnosti plovidbe na plovnim putovima u unutarnjima morskim vodama i u teritorijalnome moru RH jesu: svjetionici, obalna svjetla, plutače i druge oznake, signalne postaje i obalne radio-postaje, optički, zvučni, električni, elektronički, radarski i drugi uređaji za sigurnu plovidbu. Na plovnom putu može se obavljati sportske i druge aktivnosti samo uz odobrenje nadležne lučke kapetanije i uz uvjete iz odobrenja. Za uporabu objekata sigurnosti plovidbe na plovnim putovima plaća se naknadu.

Na objekte sigurnosti plovidbe zabranjeno je postavljati natpise te ih je zabranjeno oštećivati i neovlašteno postavljati, uklanjati, zamjenjivati ili mijenjati njihovo značenje. Plovne putove RH mora se uređivati, održavati njihovu plovnost, postavljati na objekte za sigurnu plovidbu i osiguravati njihov ispravan rad. Te poslove obavlja trgovačko društvo Plovput.

Na plovnim putovima RH obavlja se i hidrografsku djelatnost radi osiguranja točnih podataka o dubinama, vrsti dna, morskim strujama, gustoći mora, valovima i kolebanju morske razine. Mjerenja parametara obavlja Hrvatski hidrografski institut prema standardima Međunarodne hidrografske organizacije.

Za postavljanje svjetala i znakova za obilježavanje zapreka na plovnom putu te za istraživanje i iskorištavanje industrijskih i ostalih mineralnih sirovina (za gradnju objekata na plovnom putu) lučka kapetanija određuje položaj i obilježja svjetala (znakova) te mjere za sigurnu plovidbu uz prethodno pribavljeno mišljenje trgovačkog društva Plovput. Investitor, vlasnik ili korisnik objekata ili sredstava što su stalne ili privremene zapreke na plovnom putu (mostovi, kabeli, potonuli objekti i sl.) mora (u roku što ga određuje nadležna lučka kapetanija), postaviti i održavati svjetla i znakove za obilježavanje tih zapreka. Investitor, vlasnik ili korisnik objekata ili sredstava sagrađenih ili postavljenih u unutarnjima morskim vodama i teritorijalnome moru RH mora ih propisno ih označiti i održavati u stanju kakvo neće biti opasno za ljudske živote i sigurnost plovidbe.

Plovput je društvo u vlasništvu države. Predmet su poslovanja društva stručno-tehnički poslovi: održavanje i uređenje plovnih putova u unutarnjima morskim vodama i teritorijalnome moru RH, postavljanje objekata sigurnosti plovidbe na morskim putovima

na području RH i osiguravanje njihovoga pravilnog rada, obavljanje poslova radijske-sluzbe na pomorskim plovnim putovima RH, obavljanje istraživanja i projektiranja radi obavljanja tih poslova. Sredstva za obavljanje djelatnosti i razvitak Društva osigurava se iz: cijena usluga za uporabu objekata sigurnosti plovidbe, cijena za uporabu radijskih usluga te drugih izvora. Za financiranje većih investicija sredstva se može osigurati u državnom proračunu, na temelju posebnoga programa Vlade. Cijene usluga utvrđuje se u Tarifnom pravilniku što ga donosi Uprava uza suglasnost Nadzornog odbora Društva.

4. Naknade za usluge uporabe objekata sigurnosti plovidbe u unutarnjima morskim vodama i teritorijalnome moru Hrvatske

Obvezu plaćanja naknada propisuje Tarifni pravilnik za usluge uporabe objekata sigurnosti plovidbe u unutarnjima morskim vodama i teritorijalnome moru RH. Jedinica je obračuna za sve plovne objekte GT ili bruto-tonaža, sukladno Međunarodnoj konvenciji o baždarenju brodova iz 1969. što se unosi u brodski certifikat, a ako on nije dostupan, na temelju tonaže prikazane u *Lloyds Register of Ships*. Ako plovni objekt nema izražen GT, iznimno se primjenjuje: za brodove i tehničke plovne objekte bez vlastitoga pogona, jedinicu obračuna nosivost ili DWT, dok je za tegljače jedinica obračuna svaki indicirani kW.

Plovnim se objektom smatra: brod (plovni objekt duži od 12 m, a GT veće od 15 ili prevozi više od 12 putnika), brodice ili čamac (plovni objekt duži od 2,5 m ili ukupne snage stroja veće od 5kW) i jahta (plovni objekt za sport i razonodu, neovisno uporabljuje li ga se za osobne potrebe ili za gospodarsku djelatnost, duži od 12 m i namijenjen za dulji boravak na moru, te je, uz posadu, ovlašten prevoziti do 12 putnika).

Brod može biti: 1. putnički (u kabotaži i na kružnom putovanju), 2. teretni (tanker, brod za rasuti teret, za prijevoz kontejnera i RO-RO, tegljač, svi drugi teretni brodovi neobuhvaćeni spomenutim pojmovima), 3. tehnički plovni objekt, 4. znanstveno-istraživački, 5. ribarski te 6. javni.

Hrvatska plovila (uključivši čamce) plovni su objekti što viju zastavu RH, neovisno o vlasništvu. Hrvatska plovila naknadu plaćaju u kunama. Strana su plovila plovni objekti što viju stranu zastavu, neovisno o vlasniku i naknadu plaćaju u stranoj valuti. Mjesečnu naknadu plaća se za trideset dana od uplovljenja u luku ili na sidrište unutarnjih morskih voda ili teritorijalnog mora RH. Godišnju se naknadu plaća za 12 mjeseci od uplovljenja u luku ili na sidrište unutarnjih morskih voda ili teritorijalnog mora RH. Može je se plaćati jednokratno ili u dva jednaka obroka.

Naknadu za uporabu objekata sigurnosti plovidbe u unutarnjima morskim vodama i teritorijalnomu moru RH plaćaju hrvatski i strani brodovi, tehnički plovni objekti, jahte, brodice i čamci (plovila). Obveza plaćanja naknade nastaje kad plovilo uplovi u luku ili doplovi na sidrište unutarnjih morskih voda ili teritorijalnog mora RH. Kad je za plovilo usluga već plaćena, nova obveza plaćanja nastaje prvoga dana nakon isteka razdoblja za koje je plaćena. Uslugu se obračunava i plaća Plovputu d.o.o. Split.

Hrvatska i strana plovila pod tar. brojem 1. plaćaju mjesečnu ili godišnju naknadu prema odabiru. Mjesečni računi ispostavljeni za objekte pod toč. 1. plativi su u roku osam dana nakon ispostavljanja, a godišnje račune za objekte pod tar. brojem 1. treba platiti u roku 15 dana. Brodovi u kabotaži plaćaju godišnju naknadu za tekuću (kalendarsku) godinu.

Godišnje račune za brodove pod tar. brojem 2. treba platiti u roku 30 dana nakon ispostavljanja. Za nova plovila u kabotaži obveza počinje teći od početka iskorištenja, odnosno prvoga dana u mjesecu što slijedi nakon puštanja u rad, i to za plovila puštena u uporabu do 30. lipnja, obveza počinje teći za cijelu tekuću godinu, a za plovila puštena u uporabu od 1. srpnja treba platiti polovinu godišnje naknade za tekuću godinu. Ako se rok prekorači obračunava se zakonsku kamatu od dana isteka roka plaćanja.

Tablica 1. Cijena i način plaćanja

tarifni broj	vrsta plovila	jedinica mjere	cijena za 30 dana u eurima	% popusta za mjesečni račun	cijena za 12 mjeseci
1.	Brod	GT			
1.1.	teretni	GT	0,48		1,60
1.1.1.	tanker	GT	0,48	t. 16	1,60
1.1.2.	brod za rasuti teret	GT	0,48	t. 15	1,60
1.1.3.	za prijevoz kontejnera	GT	0,48	t. 15	1,12
1.1.4.	RO-RO	GT	0,48	20	1,44
1.1.5.	za prijevoz rashlađenog tereta	GT	0,48	10	1,60
1.1.6.	svi ostali brodovi koji nisu obuhvaćeni gornjim 2,72/1,38pojmovima	GT	0,48		1,60
1.1.7.	tegljači i brodovi za opskrbu	GT/kW	0,48/0,23		2,72/1,38
1.2.	putnički	GT	0,48	10	1,60
1.2.1.	putnički na kružnom putovanju	GT	0,48	60	0,64
1.3.	plovni objekt bez vlastitog pogona	GT/DWT	0,48/0,16		1,60/1,02
1.4.	plovilo u remontu i tegljeni objekt	GT	0,48	50	0,48
		kW	0,23	50	0,36
		DWT	0,16	50	0,24
1.5.	– plovilo koje isključivo mijenja posadu – plovilo koje isključivo opskrbljuje gorivom	GT	0,48	60	
		kW	0,23	60	
		DWT	0,16	60	
2.	Brod u kabotaži	GT			0,64
3.	Jahta		cijena u kunama		
3.1.	Hrvatska				
3.1.1.	hrvatska za gospodarske namjene	m			25
3.1.2.	hrvatska za osobne potrebe	m			25
3.2.	strana	m			25
4.	Brodica				
4.1.	hrvatska				
4.1.1.	hrvatska za prijevoz putnika i gospodarske namjene	m			10
4.1.2.	hrvatska za osobne potrebe	m			10
4.2.	strana	m			10
5.	Hrvatski čamac	m			10

Napomena: U svotu naknade za hrvatska i strana plovila tar. broja 3, 4. i 5. uračunan je PDV.
Izvor: Tarifni pravilnik za usluge uporabe objekata sigurnosti plovidbe u unutarnjima morskim vodama i teritorijalnome moru Republike Hrvatske, Broj: 1/1-3260/2-14 od 30.srpnja 2014.

Hrvatska i strana plovila pod tar. brojem 3, 4. i 5. plaćaju godišnju naknadu za tekuću (kalendarsku) godinu. Cijenu za plovila pod tima tarifnim brojevima obračunava se po metru dužnom i iskazuje u kunama. Pri obračunu naknade sigurnosti plovidbe ne može se primijeniti više od jednog popusta predviđenoga Tarifnim pravilnikom, niti se popuste može zbrajati.

Račun za sva plovila smatra se valjanim, ako glasi na bilo kojega od upisanih vlasnika prema podacima u Upisniku lučkih kapetanija na početku razdoblja na kojeg se odnosi račun ili na njegova opunomoćenika, unajmitelja, brodarka ili ovlaštena agenta. Smatrat će ga se propisno naslovljenim i ako su naslov i adresa istovjetni s podacima u Upisniku u doba ispostavljanja računa.

Hrvatska plovila plaćaju naknadu u kunama (obračunanu po srednjem tečaju HNB-a za euro na dan ispostavljanja računa), osim plovila pod tar. brojem 3, 4. i 5. Strana plovila plaćaju naknadu u stranoj valuti obračuna.

Iznimkom su od toga pravila strani brod u *time charteru* u hrvatskog brodarka (naknadu se obračunava u kunama) i hrvatski brod u *time charteru* u stranoga brodarka (naknadu se naplaćuje u valuti obračuna). Plaćenu naknadu ne vraća se ako je plovilo ukradeno, uništeno, odnosno privremeno ili stalno izvan uporabe, prije isteka razdoblja za koje je naknada uplaćena.

S obzirom na osobite interese RH za održavanje pojedinih provoznih smjerova te na osobitosti pojedinih vrsta tereta ili brodova, za dugoročne poslove u kojima sudjeluje više poslovnih subjekata, direktor Plovputa ima pravo odobravati poseban popust, ovisno o trenutnima tržišnim prilikama. Na zahtjev brodarka, agenta ili brodovlasnika, popust 10% na osnovnu cijenu odobrava se tankerima s izdvojenim balastnim prostorom (SBT), ali uz unaprijed predočenu važeću međunarodnu svjedodžbu o tonaži s iskazanom tonažom SBT.

Izuzeća od plaćanja naknade

Prema Tarifnom pravilniku, brodovi su oslobođeni plaćanja naknade za sigurnost plovidbe: hrvatski ratni brod, plovila MUP-a i lučkih kapetanija te strani ratni brod u prijateljskom posjetu RH.

Od plaćanja naknade izuzima se i plovilo koje uplovi u luku ili doplovi na sidrište unutarnjih morskih voda ili teritorijalnog mora RH radi sklanjanja zbog opasnosti izazvane višom silom (nevrijeme, magla, požar, havarija, zatvoren plovni put, obustava prometa i sl.), prema naredbi MUP-a ili lučke kapetanije, radi raspreme i sprječavanja zagađenja ili otklanjanja posljedica zagađenja mora prema ovlaštenju nadležnoga ministarstva.

Od plaćanja naknade izuzeti su i brodovi radi ukrcaja ili iskrcaja oboljelih članova posade, iskrcaja brodolomaca ili osoba umrlih na brodu, ukrcaja ili iskrcaja peljara, i drugih osoba kad obavljaju službeni posao (MUP, lučka kapetanija, carinska služba) istovara robe s oštećenoga plovila, uz uvjet da se tu robu nakon popravka ponovno utovari na plovilo, uzimanja odnosno stavljanja u tegalj plovila radi sigurnosti plovidbe te novo-sgrađena plovila do njihova stavljanja u rad.

5. Zaključak

Analizirana su glavna obilježja objekata za sigurnost plovidbe u unutarnjima morskim vodama i teritorijalnome moru. Za njihovu uporabu hrvatski i strani brodovi, tehnički plovni objekti, jahte, brodice i čamci što uplove u luku ili doplove na sidrište unutarnjih morskih voda ili teritorijalnog mora RH plaćaju naknadu visina koje ovisi o vrsti plovila – jedinica je obračuna tonaža broda ili snaga motora. Naknadu se plaća mjesečno ili godišnje. Za ubiranje naknada zaduženo je društvo Plovput.

Literatura

Pomorski zakonik (NN 181/04, 76/07, 146/08, 61/11. i 56/13)

Zakon o Plovputu (NN 73/97)

Tarifni pravilnik za usluge korištenja objekata sigurnosti plovidbe u unutarnjima morskim vodama i teritorijalnome moru Republike Hrvatske, Broj: 1/1-3260/2-14, od 30. srpnja 2014.